

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä (E 99/2018 vp): Maa- ja metsätalousvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 14/2022 vp - E 99/2018 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Anne Vehviläinen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Ulla Palander, työ- ja elinkeinoministeriö
- ohjelmajohtaja Johanna Kohl, Luonnonvarakeskus
- asiantuntija, kansainväliset metsäasiat Maria Pohjala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- innovaatiopolitiikan päällikkö Marjaana Suorsa, Metsäteollisuus ry
- toimialapäällikkö Hannes Tuohiniitty, Bioenergia ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry
- Sahateollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Viitetiedot

Valiokunta on antanut asiasta aikaisemmin lausunnon MmVL 23/2018 vp

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

EU:n biotalousstrategia julkaistiin vuonna 2012 ja se päivitettiin vuonna 2018. Suomenpuheenjohtajakaudella vuonna 2019 hyväksytyissä neuvoston päätelmissä pyydettiin komissiota valmisteamaan biotalousstrategian edistymiskertomus. Edistymiskertomus valmisteltiin Suomen puheenjohtajakaudella hyväksytyjen neuvoston päätelmien mukaisessa aikataulussa ja komissio julkaisi sen 9.6.2022.

Puheenjohtajavaltio Ruotsi toimitti keväällä 2023 jäsenvaltioille luonnoksen neuvoston päätelmiksi (tausta-asiakirja 6384/23). Päätelmäluonnoksessa korostettiin biotalouden merkitystä nykyisten haasteiden ratkaisemisessa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi tukee biotalouden edistämistä EU:ssa.

Suomi on tyytyväinen, että Ruotsin puheenjohtajakaudella valmistellaan neuvoston päätelmät biotaloudesta. On tärkeää, että jäsenvaltiot keskustelevat siitä, miten kestävää biotaloutta voidaan edistää muuttuneessa toimintaympäristössä. Suomi näkee, että päätelmien valmistelu edesauttaa mahdollista vuoden 2018 biotalousstrategian päivitystä sekä myötävaikuttaa innovatiivisen biotalouden entistä vahvempaan sisällyttämiseen seuraavan komission työohjelmaan.

Suomi katsoo, että puheenjohtajavaltio Ruotsin toimittama luonnos neuvoston päätelmiksi (tausta-asiakirja 6384/23) on hyvä pohja jatkokeskustelulle.

Suomi katsoo, että biotalous on oikeudenmukaisen vihreän siirtymän mahdollistaja, joka edistää kestävää kehitystä maaseutualueilla ja kaupungeissa. Uudistuvan biotalouden innovatiiviset tuotteet ja palvelut tarjoavat kestäviä ratkaisuja vihreän siirtymän materiaalitarpeeseen (mm. tekstiilit, lääketiede, pakkausmateriaalit, kuljetusvälineet, akkumateriaalit, kierrätysravinteet sekä ilman- ja vedenpuhdistusjärjestelmät). Innovaatioiden laajempi käyttöönotto lisää myös biotalouden arvonalistuksen kehitystä. Kiertotalouden periaatteita noudattava biotalous lisää myös toiminnan resurssitehokkuutta. Biotalous ja vetytalous kehitys tukevat toisiaan. Puhtaasta ja uusiutuvasta vedystä ja biopohjaisesta hiilidioksidista on mahdollista valmistaa esimerkiksi ilmastoystävällisiä sähköpoltoaineita.

Suomen tavoitteena on, että biotalouden ja uusiutuvien luonnonvarojen tarjoamia kestäviä ratkaisuja vähähiilisyyteen sekä EU-alueen huoltovarmuuteen tunnistetaan ja tunnustetaan merkittävänä osana erilaisia Euroopan vihreän kehityksen suunnitelmia ja strategioita, sekä niiden toteutusta, huomioiden kestävästi hyödynnettävissä olevan raaka-aineen määrä. Biotalous on keskeisessä roolissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa auttaen samalla löytämään ratkaisuja vallitseviin ruokaturva- ja energiakriiseihin, jos sekä ekologisesta, taloudellisesta että sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävydestä pidetään huolta. Euroopassa hankitut, tuotetut ja valmistetut biopohjaiset tuotteet lisäävät myös EU:n resilienssiä, kokonaisturvallisuutta ja strategista autonomiaa. Kehityksen kiihdyttämiseksi biotalouden valtavirtaistamisen tarve tulisi

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2023 vp

tunnustaa vahvemmin muissa EU-politiikoissa ja eri rahoitusinstrumenteissa. Lisäksi Suomi korostaa tarvetta vaikutusarviointien kehittämiseksi, jotta biotalouteen liittyvien politiikkojen ja lainsäädännön johdonmukaisuus voidaan varmistaa.

Biotalous tulisi olla keskeinen osa EU:n teollisuuspolitiikkaa ja sen olemassa olevia työkaluja, jotta panostukset näkyisivät investointeina. Tämä lähestymistapa puuttuu nykyisen komission katsannosta. Biotalous on keskeinen elementti vihreän siirtymän ja teollisuuden kilpailukykyyn toteutumisessa, jotta EU voi päästä irti fossiilisista raaka-aineista ja polttoaineista vahvistaen strategista autonomiaa ja resilienssiä. Kestävän biotalouden potentiaalin hyödyntämiseksi Suomi näkee selkeän roolin eri toimijoista koostuvalle biotalouden yhteenliittymälle.

Suomi katsoo, että biotalous luo mahdollisuuksia maaseutualueiden elinkeinotoiminnan monipuolistamiselle, työpaikkojen luomiselle ja säilyttämiselle, sekä elinvoiman lisäämiselle ja paikallisiin resursseihin perustuvien arvoketjujen kehittämiseksi. Biotalous kehittämisellä voidaan parantaa alkutuotannon sekä laajemmin maaseudun ja muiden alueiden elinkeinojen kannattavuutta sekä ekologista, taloudellista sekä sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä esimerkiksi integroimalla alkutuottajat entistä paremmin biotalouden arvoketjuihin. Tämä voidaan saavuttaa lisäämällä resurssitehokkuutta ja alihyödynnettyjen sivuvirtojen käyttöä maa-, elintarvike-, metsä- ja kalataloudessa sekä vesiviljelyssä.

ja jalostavassa yritystoiminnassa. Kestävyyttä tulisi pystyä seuraamaan ja todentamaan kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti yrityksen tai toimijan kokoluokkaan suhteutetulla tavalla ja koko arvoketju huomioiden.

Suomi katsoo, että biokaasun ja biometaanin avulla voidaan vauhdittaa maatalojen ja maaseutuyritysten siirtymistä fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energiamuotoihin.

Jotta tämä voidaan saavuttaa, biokaasun ja biometaanin tuotannon ja käytön mahdollisuudet pitää huomioida muun muassa maatalouteen, ympäristöön, ilmastoon ja liikenteen vaikuttavissa EU:n politiikoissa.

Suomi huomioi, että biotalous on otettu uutena tavoitteena käyttöön EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa (YMP) ja näkee hyödyllisenä, että komissio seuraa, miten biotaloutta uutena YMP:n erityistavoitteena on edistetty jäsenvaltioissa.

Suomi näkee, että biotaloudella on tärkeä merkitys innovaatioiden syntymiselle ja jalkauttamiselle erityisesti maaseudulla. EU:n maaseutuvision luo pohjaa biotalouden kestävien ratkaisujen käyttöön ottamiselle.

Suomi pitää tärkeänä panostusta innovatiiviseen ravinteiden hallintaan ja kierrätykseen, sekä biopohjaisten lannoitteiden käytön edistämiseen. Tavoitteena tulee olla ravinnehävikin vähentäminen ja mineraalilannoitteiden korvaaminen biomassoista ja jäte- ja sivuvirroista tuotetuilla lannoitevalmisteilla. Nämä toimet vahvistavat pitkällä aikavälillä EU:n ruokaturvaa ja ravinneomavaraisuutta.

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2023 vp

Suomi pitää tärkeänä investointeja biotalouden tutkimus- ja innovaatiotoimintaan, joka on korkeatasoista Euroopassa. Kattavat ja laadukkaat koulutuspolut ovat biotalouden osaajien saatavuuden ja osaamisen kehittämisen varmistamiseksi tärkeitä, kuten myös jatkuvan oppimisen käytännöt. Jatkossa tulisi myös varmistaa entistä paremmin osaamisen tehokas siirtyminen käytäntöön siten, että tutkimus ja innovaatiot realisoituvat investointeina, arvonlisänä ja uusina työpaikkoina EU:n alueella. EU:n tutkimus- ja innovaatiokumppanuudet sekä testaus- ja pilotointiympäristöt luovat näyttöjä kestäväen biotalouden ratkaisujen kaupalliseksi edistämiseksi myös EU:n ulkopuolella. Suomi korostaa koko arvoketjun kattavaa ja sektorikohtaisiin vahvuuksiin perustuvaa lähestymistapaa biotaloudessa. Tuotteita ja palveluita voidaan kehittää niin biomassojen kuin muiden ekosysteemipalveluiden pohjalta. Kehityksessä tulee huomioida kestävämmät kulutusvalinnat sekä työvoimaan liittyvät kysymykset ottaen huomioon maaseutu- ja kaupunkiympäristöt sekä niiden väliset vuorovaikutussuhteet. Biotalouden uudistamisessa tulisi tunnistaa eri biomassojen ja uusiutuvien luonnonvarojen jalostamisen taloudellinen merkitys. Raaka-aineiden tuotannon lisäksi muut ekosysteemipalvelut tarjoavat mahdollisuuksia biotaloudessa. Ekosysteemipalveluja tulee hoitaa ja hyödyntää kestävästi luonnon kanto- ja uusiutumiskyvyn rajoissa.

Suomi pitää tärkeänä pitkän aikavälin kehityksen ennakoitavuutta ja toimenpiteiden jatkuvuutta EU-politiikoissa ja rahoitusinstrumenteissa biotalouden edistämiseksi koko arvoketju huomioon ottaen. Suomi pitää myös tärkeänä huolehtia olemassa olevan teollisuuden kannattavuudesta ja kilpailukykyvyydestä, mikä mahdollistaa uudistumisen ja uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisen.

Suomi näkee, että kansalliset biotalousstrategiat ovat väline ohjata strategisesti biotalouden kestäväen arvonlisän kasvattamista. On tärkeää, että mahdollisimman moni jäsenvaltio tai alue valmistelee oman strategian, lähtökohtana kansalliset tai alueelliset vahvuudet. Komissio voi tukea biotalousstrategioiden valmistelua.

Suomi näkee, että EU on vahva osaaja biotaloudessa ja kannattaa kansainvälisen yhteistyön vahvistamista ja biotalousdiplomatiatoimien tehostamista.

Suomi kannustaa komissiota valmistelemaan päivitetyn EU:n biotalousstrategian ja toimintasuunnitelman vuoteen 2025 mennessä huomioon ottaen EU:n biotalousstrategian edistymiskertomus sekä muutokset toimintaympäristössä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston selvitys koskee komission vuonna 2022 julkaisemaa EU:n biotalousstrategian edistymiskertomusta ja biotaloudesta valmisteltuja neuvoston päätelmiä. Selvitys annettiin keuhvällä 2023, kun neuvoston päätelmiä vasta valmisteltiin. Ruotsin EU:n puheenjohtajuuskaudella biotalous oli aktiivisesti esillä, ja Ruotsin johdolla maatalousneuvostossa hyväksyttiin päätelmät biotalouden tarjoamista mahdollisuuksista nykyisten haasteiden valossa erityisesti maaseutualueilla. Päätelmät edesauttavat sitä, että biotalous sisällytetään paremmin myös tulevan komission työohjelmaan. Päätelmissä todetaan muun ohella, että EU:n vuoden 2018 biotalousstrategia ja sen toimintaohjelma tulee päivittää ennen seuraavaa strategiakautta eli vuoteen 2025 mennessä. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää EU:n biotalousstrategian päivitystä uusimman tutkimustiedon pohjalta erityisen tärkeänä muuttuneessa toimintaympäristössä. Biotalouden merkitys kas-

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2023 vp

vaa entisestään ilmastomuutoksen edetessä ja EU-alueen huoltovarmuuden korostuessa ruokaturva- ja energiakriiseissä. Suomessa biotaloudella on keskeinen merkitys ruokaturvan ja omavaraisuuden lisäämisen kannalta, ja EU:n biotalousstrategian päivityksessä tulee tavoitteena olla myös kansallisen huoltovarmuuden parantaminen.

Luonnonvarakeskuksen ja Tilastokeskuksen laatimien tilastojen mukaan biotalous muodosti 17 prosenttia Suomen kansantalouden tuotoksesta ja 12 prosenttia arvonlisäyksestä vuonna 2021. Biotalouden luoma arvonlisä oli vuonna 2021 näin ollen noin 27 miljardia euroa. Yli kolmasosa arvonlisästä koostui metsäsektorista, minkä lisäksi myös elintarvikektorin ja rakentamisen osuus arvonlisästä ja erityisesti biotalouden työllisyysvaikutuksista oli merkittävä. Vuonna 2022 päivitetyn Suomen kansallisen biotalousstrategian keskeisin tavoite on kaksinkertaistaa biotalouden arvonlisä vuoteen 2035 mennessä kiihdyttämällä biotalouden arvonlisän kolmen prosentin vuosikasvutase neljään prosenttiin. Valiokunta katsoo, että arvonlisän kasvattaminen on tärkeää sisällyttää myös päivitettävän EU:n biotalousstrategian keskeisiin tavoitteisiin. Biotalouden arvonlisän kehitystä voidaan parantaa vaarantamatta monimuotoisuus- ja hiilinielutavoitteiden saavuttamista erityisesti panostamalla tutkimukseen ja kehitykseen ja ottamalla innovaatioita laajemmin käyttöön. Innovaatioiden käyttöönotto ja tuotteistaminen edellyttävät osaamisen siirtymistä myös riittäviksi investoinneiksi biotalouteen.

Valiokunta toteaa, että biotaloutta on tarkasteltava valtioneuvoston kannassa esitetyllä tavalla laajasti ja luotava tiivis yhteys biotalouden ja kiertotalouden välille ottamalla muun muassa huomioon mahdollisuudet biokaasun hyödyntämiseen ja ravinteiden kierrätykseen. Esimerkiksi mineraalilannoitteiden korvaaminen biomassoista ja jäte- ja sivuvirroista tuotetuilla lannoitevalmisteilla vahvistaa EU:n ruokaturvaa ja ravinneomavaraisuutta. Kiertotalouden periaatteita noudattava biotalous lisää toiminnan resurssitehokkuutta ja mahdollistaa luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ylikulutuksen lopettamisen. Suomessa laajat biologiset luonnonvarat yhdistettynä korkeaan teknologiseen osaamiseen antavat hyvät mahdollisuudet uusien kiertotalousratkaisujen kehittämiseen. Esimerkiksi bioperäisen hiilidioksidin talteenotto ja tuotteistaminen biohiilen muodossa tarjoaa mahdollisuuden korvata uusiutumattomia tai ympäristölle haitallisempia raaka-aineita useissa eri käyttötarkoituksissa.

Biotalousstrategian tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että tunnistetaan biotalouden yhteydet kiertotalouden lisäksi myös energia-, ilmasto-, ympäristö- ja talouspolitiikkojen kanssa. Maa- ja metsätalousvaliokunta on jo vuonna 2018 EU:n biotalousstrategian päivitystä koskevasta komission tiedonannosta annettua valtioneuvoston selvitystä käsitellessään korostanut, että eri politiikkasektoreilla ei tule laatia EU-tasolla eikä muutoinkaan keskenään ristiriitaisia tavoitteita ja sääntelyä (MmVL 23/2018 vp — E 99/2018 vp). Sääntelyn ennakoitavuuteen ja johdonmukaisuuteen on EU-tasolla edelleen tarpeen kiinnittää huomiota, sillä viime vuosina on tehty paljon uusia sääntöehdotuksia arvioimatta riittävästi niiden yhteisvaikutuksia. Valiokunta korostaa, että vaikutusarvioinneissa on tärkeää tarkastella ehdotetun sääntelyn vaikutuksia riittävän pitkällä aikavälillä sekä ottaa huomioon alueelliset erot maankäytössä ja biopohjaisten raaka-aineiden käytössä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2023 vp

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 27.9.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina